

การติดตามผลนักศึกษาโครงการเรียนดีจากชนบท และโครงการเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมือง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

A Follow-Up Assessment on Students of the Needy Rural and

Urban Student Scholarship Program,

Thammasat University

กมล บุขบา และ สายทอง อมริเชษฐ์

ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ปทุมธานี 12121

บทคัดย่อ

การศึกษาประสิทธิภาพทางการเรียน ความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ สถานภาพการทำงานและปัจจัยที่มีผลต่อการกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม ตลอดจนความคิดเห็นของบัณฑิตของโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีประชากรเป้าหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2532-2540 และ นักศึกษาโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมืองรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2541-2542 การติดตามผลใช้ตัวอย่างบัณฑิตที่สุ่มแบบมีชั้นภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้านประสิทธิภาพทางการเรียนด้วยสถิติพรรณนา การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเคยทำงานในภูมิลำเนาเดิมใช้ Fisher's Exact Test หรือ t-Test การสร้างสมการเพื่อพยากรณ์ระหว่างการเคยหรือไม่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมกับตัวแปรต่างๆ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โครงการทั้งสองประสบความสำเร็จ บัณฑิตและนักศึกษาของทั้งสองโครงการ มีประสิทธิภาพทางการเรียนสูง มีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ มีแนวโน้มที่จะกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานในภูมิลำเนาเดิมได้แก่ เพศ การมีภูมิลำเนาในภาคใต้ การศึกษาต่อหรือไม่ได้ศึกษาต่อในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คะแนนเฉลี่ยสะสม การไม่ได้ทำงานหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทันที ระยะเวลาที่ทำงานหาเงินได้ทำงานครั้งแรกและจำนวนครั้งของการเปลี่ยนงาน ความคิดเห็นต่อการดำเนินการของโครงการฯ ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสม ยกเว้นในเรื่องของการไม่ได้รับค่าหนังสือหรือค่ารถในการจดทะเบียนศึกษาต่อในภาคฤดูร้อน การประชาสัมพันธ์โครงการฯ และการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

Abstract

The objective of the research is to evaluate the academic and professional performances, and to determine some important factors related to the their hometown working by graduates of the Needy Rural Student Scholarship program, Thammasat University. There were two target populations. The first one was the graduates from the program during 1989-1997 academic years and the second one was the students of the Needy Urban Student Scholarship Program, Thammasat University, during 1998-1999 academic year. The stratified random samples were selected from the first population. The data then were analyzed using descriptive statistics. The related factors to their hometown working were investigated by Fisher's Exact Test or Student's t-Test. Logistic

Regression was used to find the best explained model. It was found that both scholarship programs are achieved. Students from the programs both had good academic performance and professional progress. They tended to work in their hometown. Sex, southern home region, continuing study, cumulative grade point average, working status after graduated, the first job finding duration, and the number of job change was the important factors related to their hometown working. They had suggested that the program was generally appropriated except for the textbook allowance during summer semester, the program public relations, and the advise of the advisor and the program staffs should be improved.

1. บทนำ

โครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทมีวัตถุประสงค์ที่จะกระจายความเป็นธรรมและโอกาสในการศึกษาระดับสูง [1] เนื่องจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศกลายเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสสำหรับชนชั้นกลางขึ้นไปซึ่งอยู่ในเขตเมืองใหญ่และต้องมีฐานะดีโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมผู้มีความรู้ ความสามารถให้ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงที่สุดและเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงได้ริเริ่มโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 เป็นต้นมา

เนื่องจากได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทรุ่นปีการศึกษา 2524-2527 [2] และรุ่นปีการศึกษา 2528-2531 [3] เท่านั้น นอกจากนี้ในปีการศึกษา 2541 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เพิ่มโครงการหนึ่งที่เรียกว่าโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมืองซึ่งดำเนินงานเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้นและในส่วนของทบวงมหาวิทยาลัยเอง นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยจัดให้มีการสอบคัดเลือกปีละสองครั้งซึ่งผู้สอบสามารถเก็บคะแนนสอบไว้ใช้ได้เป็นเวลา 3 ปี ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและความสำเร็จของโครงการฯ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการและติดตามผลบัณฑิตของโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทและติดตามผลการเรียนของนักศึกษาในโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมือง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพสถานภาพการทำงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม ตลอดจนความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฯ ของบัณฑิตโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท
2. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางวิชาการของนักศึกษาในโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมือง

3. ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาประสิทธิภาพทางการเรียนโดยพิจารณาจากการสำเร็จการศึกษา การออกกลางคัน ระยะเวลาที่ใช้ศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิตโครงการฯ รุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2532-2540
2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมืองรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2541-2542
3. ศึกษาความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพสถานภาพการทำงาน การกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม ตลอดจนความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฯ จากตัวอย่างของบัณฑิตรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2532-2540

4. ข้อยกเว้นของการวิจัย

1. ผู้วิจัยไม่สามารถทำการติดตามแบบสอบถามให้กลับคืนมาได้ครบถ้วนเนื่องมาจากข้อจำกัดเรื่องเวลา และการเปลี่ยนแปลงชื่อและที่อยู่ที่เคยให้ไว้กับทางมหาวิทยาลัย
2. สถานภาพการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาบางรายไม่สามารถระบุได้เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษายังไม่ครบ 7 ปีนับจากเริ่มเข้าศึกษา

3. ข้อมูลที่แสดงระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2542 จะใช้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลล่าสุดซึ่งอาจไม่ใช่ข้อมูลขณะที่นักเรียนผู้นั้นมีสถานภาพสำเร็จการศึกษาก็ได้

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

5.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.1.1 การติดตามผลความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ การศึกษาสภาพการกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมของบัณฑิต ประชากรเป้าหมายได้แก่ "นักศึกษาโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2532-2540"

5.1.2 การติดตามผลความก้าวหน้าทางวิชาการของนักศึกษา ประชากรเป้าหมายได้แก่ "นักศึกษาโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมืองรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2541-2542"

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

ขอความร่วมมือจากสำนักงานทะเบียนและประมวลผลฯ เพื่อคัดลอก เลขทะเบียน ชื่อ นามสกุล ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม สถานภาพการสำเร็จการศึกษา ภาคและปีการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา

5.3 การเลือกตัวอย่าง

ใช้การเลือกตัวอย่างสุ่มแบ่งมีชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งใช้ปีที่สำเร็จการศึกษาของบัณฑิตเป็นชั้นภูมิ เลือกตัวอย่างจากแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วนจำนวนบัณฑิตในปีการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาโดยจำนวนตัวอย่างรวมทั้งหมดคำนวณจาก [4]

$$n = \frac{1}{\frac{e^2}{Z^2(CV)^2} + \frac{1}{N}}$$

เมื่อ n คือจำนวนตัวอย่าง, N คือจำนวนประชากร, Z คือค่าจากการแจกแจงปกติมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (1.96), CV คือสัมประสิทธิ์ความผันแปรของประชากร กำหนดให้เป็น 50 % และ E คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในการประมาณค่า (2 %) ได้จำนวนตัวอย่างบัณฑิต (n) เท่ากับ 896 คน

5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ภูมิลำเนาเดิม ปีการศึกษา ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม การศึกษาต่อ การประชุมสัมมนา การได้รับทุนและฐานะทางครอบครัว

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านสถานภาพการทำงาน เช่น ภาวะการทำงาน ลักษณะงาน ระยะเวลาในการทำงาน ระยะเวลาที่หางาน การเปลี่ยนงานและเหตุผลในการเปลี่ยนงาน เงินเดือน การทำงานในภูมิลำเนาเดิม เหตุผลและความตั้งใจที่จะกลับไปหรือไม่กลับไปภูมิลำเนาเดิม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ประกอบด้วย คุณสมบัติทั่วไปของนักศึกษาโครงการฯ วิธีการคัดเลือกสวัสดิการ การจดทะเบียนศึกษาลักษณะวิชาในภาคฤดูร้อน และอื่นๆ

5.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

5.5.1 ทดลองแบบสอบถามส่วนที่เป็นความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อโครงการฯ และวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Reliability Coefficient) เท่ากับ 0.92

5.5.2 คัดลอกรายชื่อ ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ จากกองกิจการนักศึกษา ตรวจสอบจากเว็บไซต์ทำเนียบรุ่นของศิษย์เก่าโครงการฯ เพื่อใช้เป็นกรอบตัวอย่าง (sampling frame)

5.5.3 ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง

5.5.4 ติดตามแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง บัณฑิต ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาประมาณ ร้อยละ 51

5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.6.1 ประสิทธิภาพการเรียนรู้ เช่น การออกการค้น และเวลาที่ใช้ในการศึกษาสรุปด้วยจำนวนและร้อยละ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมสรุปด้วยค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ค่าน้อยสุดและค่ามากที่สุด

5.6.2 ข้อมูลจากการสำรวจติดตามผลบัณฑิต แบ่งเป็น

5.6.2.1 ลักษณะทั่วไป ความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ สถานภาพการทำงานสรุปด้วยจำนวนและร้อยละ เปรียบเทียบร้อยละจากระหว่างบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์ ด้วยวิธี Fisher's Exact Test และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม

จำนวนครั้งที่เข้าร่วมประชุม ระยะเวลาในการทำงาน ระยะเวลาที่
ทำงานและเงินเดือนด้วย t-Test หรือ F-Test ตามความ
เหมาะสม

5.6.2.2 ศึกษาความสัมพันธ์การทำงานครั้งแรกและ
การทำงานในปัจจุบันในภูมิลำเนาเดิมด้วยวิธี McNemar's Test

5.6.2.3 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฯ ในแต่ละ
ด้านสรุปด้วยค่าเฉลี่ย มัธยฐานและฐานนิยมส่วนปัญหาและ
อุปสรรค สรุปด้วยจำนวนและร้อยละ

ตารางที่ 1 ลักษณะบางประการของบัณฑิตโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท จำแนกตามคณะ

	รหัสคณะ												รวม
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	12	14	
จำนวนผู้สำเร็จ การศึกษา (ร้อยละ)	193 (94.1)	214 (4.7)	116 (95.1)	135 (90.0)	64 (94.1)	197 (95.6)	87 (94.6)	46 (93.9)	196 (81.7)	56 (88.9)	4 (100)	2 (100)	1,310 (91.8)
คะแนนเฉลี่ย สะสมโดยเฉลี่ย	72.6	2.74	2.82	2.74	3.05	2.83	2.94	2.65	2.71	2.72	3.11	2.73	2.82
ค่าน้อยสุด	65.2	2.02	2.03	2.00	2.32	2.01	2.05	2.14	2.00	2.03	2.55	2.62	2.00
ค่ามากที่สุด (จำนวน)	83.3 (193)	3.72 (214)	3.74 (116)	3.51 (135)	3.63 (64)	3.90 (197)	3.64 (87)	3.36 (46)	3.65 (196)	3.45 (56)	3.77 (4)	2.84 (2)	3.90 (1,310)
จำนวนผู้ใช้ เวลาศึกษา													
- ไม่เกิน 4 ปี	171	188	109	119	60	176	79	43	183	51	4	1	1,184
(จำนวน)	88.6	87.8	94.0	88.2	93.7	89.3	90.8	93.5	93.3	91.1	100	50.0	90.4
- 4 ปีขึ้นไป	22	26	7	16	4	21	8	3	13	5	-	1	126
(จำนวน)	11.4	12.2	6.0	11.8	6.3	10.7	9.2	6.5	6.7	8.9	-	50.0	9.6

หมายเหตุ รหัสคณะ 01-นิติศาสตร์, 02-พาณิชยศาสตร์และการบัญชี, 03-รัฐศาสตร์, 04-เศรษฐศาสตร์, 05-สังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 06-ศิลปศาสตร์,
07-วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, 08-สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 09-วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 10-วิศวกรรมศาสตร์,
12-สหเวชศาสตร์, 14-พยาบาลศาสตร์

5.6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเคยทำงานในภูมิลำเนาเดิม
แบ่งเป็น

5.6.3.1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเคยหรือไม่เคยทำงาน
ในภูมิลำเนาเดิมด้วย Fisher's Exact Test หรือ t-Test ตาม
ความเหมาะสม

5.6.3.2 สร้างสมการเพื่อการพยากรณ์ ระหว่างการเคย
หรือไม่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมกับตัวแปรต่างๆ ด้วย
การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกโดยคัดเลือกตัวแปรเข้าสมการ
ด้วยวิธี Backward Likelihood Ratio Test

5.6.3.3 ประเมินความเหมาะสมของตัวแบบในด้าน
Model Calibration ใช้วิธีการทดสอบของ Hosmer and

Lemeshow Test [5] ส่วนด้าน Model Discrimination ใช้
พิจารณาจากสถิติ c [6] และตารางจำแนกร้อยละของการคาด
หมายถูกต้อง

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บัณฑิตของโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทที่มีจำนวน
1,429 คน ผู้สำเร็จการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 91.8 หรือมีอัตราการ
ออกกลางคันร้อยละ 8.2 บัณฑิตมีคะแนนเฉลี่ยสะสมโดยเฉลี่ย
2.82 โดยร้อยละ 90.4 ใช้เวลาในการศึกษาไม่เกิน 4 ปี (ตาราง
ที่ 1) นักศึกษาโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการ

ศึกษาในเขตเมืองมีจำนวน 40 คน มีคะแนนเฉลี่ยสะสมโดยเฉลี่ย 2.92

จากการสำรวจตัวอย่างบัณฑิตจำนวน 455 คน (ประมาณ 50 % ของจำนวนตัวอย่างที่กำหนด) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 74.4) ร้อยละ 39.0 มีอายุระหว่าง 24-26 ปี และร้อยละ 35.0 มีอายุ 27-29 ปี โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมในเขตการศึกษา 5 (ร้อยละ 41.5) นอกจากร้อยละ 30.6 มีพี่หรือน้อง 1 คน ร้อยละ 74.8 มีฐานะครอบครัวเมื่อเริ่มสำเร็จการศึกษาปานกลาง ร้อยละ 64.1 ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี บัณฑิตจากคณะนิติศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยสะสมร้อยละ 72.0 ส่วนคณะอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่

ระหว่าง 2.68-3.10 บัณฑิตได้ทุนเต็มร้อยละ 16.3 ทุนบางส่วนร้อยละ 11.2 และที่เหลือร้อยละ 72.5 ได้ทุนที่หนึ่ง โดยทุนประเภททุนเต็มและทุนบางส่วนนั้นร้อยละ 90.5 และ 74.5 ได้รับทุนเป็นระยะเวลา 4 ปี ตามลำดับ

6.2 การติดตามผลบัณฑิตของโครงการฯ

ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ: บัณฑิตมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพค่อนข้างสูง มีผู้ศึกษาต่อถึงร้อยละ 40.0 มีผู้เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาหรืออบรมทางวิชาการร้อยละ 52.3 โดยมีจำนวนครั้งโดยเฉลี่ยประมาณ 5 ครั้ง มีมีฐานเท่ากับ 3 ครั้ง มีผู้เป็นสมาชิกของสมาคมหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพร้อยละ 22.8

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างบัณฑิตจำแนกตามภาวะการทำงานหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสายวิชา

ภาวะการทำงาน	สายวิชา		รวม
	สายสังคมศาสตร์	สายวิทยาศาสตร์	
- ทำงาน	248 (67.9 %)	56 (62.9 %)	304 (67.0 %)
- ศึกษาต่อ	22 (6.0 %)	16 (18.0 %)	38 (8.4 %)
- ทำงานและศึกษาต่อ	29 (7.9 %)	1 (1.1 %)	30 (6.6 %)
- ไม่ได้ทำงาน	54 (14.8 %)	13 (14.6 %)	67 (14.8 %)
- อื่น ๆ	12 (3.3 %)	3 (3.4 %)	15 (3.3 %)
รวม	365 (100 %)	89 (100 %)	454 (100 %)

สถานภาพการทำงาน: บัณฑิตทำงานอย่างเดียว ศึกษาต่อ และทั้งทำงานและศึกษาต่อร้อยละ 67.0, 8.4 และ 6.6 ตามลำดับ สัดส่วนผู้ทำงาน ผู้ศึกษาต่อ ผู้ทำงานและศึกษาต่อ และผู้ไม่ได้ทำงานของบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($p\text{-value} = .002$ ตารางที่ 2) ปัจจุบันมีบัณฑิตที่ทำงานอย่างเดียว ศึกษาต่อ และทั้งทำงานและศึกษาต่อร้อยละ 70.9, 5.1 และ 19.6 ตามลำดับ สัดส่วนผู้ทำงาน ผู้ศึกษาต่อ ผู้ทำงานและศึกษาต่อ และผู้ไม่ได้ทำงานของบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์ยังคงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($p\text{-value} = .007$ ตารางที่ 3)

บัณฑิตเกือบทุกรุ่นประมาณร้อยละ 40-50 ไม่มีการเปลี่ยนงานยกเว้นรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2535 ที่ร้อยละ 42.0 มีการเปลี่ยนงาน 1 ครั้ง ระยะเวลาในการทำงานครั้งแรกโดยเฉลี่ยคือ 2 ปี 3 เดือน โดยมีมีฐานประมาณ 1 ปี 2 เดือน ระยะเวลาในการทำงานตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงปัจจุบันโดยเฉลี่ยประมาณ 4 ปี บัณฑิตได้งานทันทีร้อยละ 20.4 ผู้ที่ไม่ได้งานทันทีใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 4 เดือน ในการได้งานครั้งแรก (มีฐานมีค่า 2 เดือน) ประเภทของงานครั้งแรกที่เป็นงานประจำนั้นร้อยละ 76.2 ทำงานเอกชน ส่วนประเภทของงานชั่วคราวครั้งแรกนั้นร้อยละ 45.7 คือ งานราชการ ปัจจุบันบัณฑิตร้อยละ 63.1 ทำงานเอกชน ทำงานราชการเพียงร้อยละ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างบัณฑิต จำแนกตามสภาพการทำงานในปัจจุบันและสายวิชา

สภาพ การทำงานในปัจจุบัน	สายวิชา		รวม
	สายสังคมศาสตร์	สายวิทยาศาสตร์	
- ทำงาน	254 (69.4 %)	68 (77.3 %)	322 (70.9 %)
- ศึกษาต่อ	14 (3.8 %)	9 (10.2 %)	23 (5.1 %)
- ทำงานและศึกษาต่อ	80 (21.9 %)	9 (10.2 %)	89 (19.6 %)
- ไม่ได้ทำงาน	8 (2.2 %)	2 (2.3 %)	10 (2.2 %)
- อื่น ๆ	10 (2.7 %)	0 (0.0 %)	10 (2.2 %)
รวม	366 (100 %)	88 (100 %)	454 (100 %)

19.9 เท่านั้น และบัณฑิตสายสังคมศาสตร์ทำงานประจำที่เป็นงานราชการสูงกว่าบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 22.0 และ 11.1 ตามลำดับ) โดยสัดส่วนทั้งสองมีแนวโน้มที่จะแตกต่างกัน

(p-value = .064 ตารางที่ 4) สำหรับงานปัจจุบันที่เป็นงานชั่วคราวนั้นร้อยละ 38.0 ยังคงทำงานราชการ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างบัณฑิต จำแนกตามลักษณะและประเภทของงานปัจจุบันและสายวิชา

ลักษณะและประเภทของ งานปัจจุบัน	สายวิชา		รวม
	สายสังคมศาสตร์	สายวิทยาศาสตร์	
งานประจำ			
- ราชการ	60 (22.0 %)	7 (11.1 %)	67 (19.9 %)
- รัฐวิสาหกิจ	22 (8.1 %)	1 (1.6 %)	23 (6.8 %)
- เอกชน	165 (60.4 %)	47 (74.6 %)	212 (63.1 %)
- งานส่วนตัว	14 (5.1 %)	4 (6.3 %)	18 (5.4 %)
- อื่น ๆ	12 (4.4 %)	4 (6.3 %)	16 (4.8 %)
รวม	273 (100 %)	63 (100 %)	336

เหตุผลในการเปลี่ยนงานครั้งแรกนั้น ส่วนใหญ่ตอบว่า “ได้งานอื่นที่ดีกว่า” (ร้อยละ 30.0 ของจำนวนคำตอบทั้งหมด) และเมื่อพิจารณาการรวมจากการเปลี่ยนงานทุก ๆ ครั้งนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27.1) ยังคงระบุเหตุผลเดิม เหตุผลรองลงมาได้แก่ “ไม่ชอบระบบงาน” (ร้อยละ 12.5) ผู้ที่ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียนมามีร้อยละ 59.9 บัณฑิตได้รับเงินเดือนครั้งแรกประมาณ 7,000 - 8,000 บาท โดยมีรายฐานเงินเดือนของบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์คือ 10,000 บาท ส่วนของบัณฑิตสายสังคมศาสตร์คือ

8,000 บาท บัณฑิตรุ่นที่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2532-2535 มีมีรายฐานเงินเดือนปัจจุบันระหว่าง 15,000 - 23,000 บาท บัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2536-2540 มีมีรายฐานเงินเดือนปัจจุบัน 9,000-12,000 บาท

การทำงานในภูมิลำเนาเดิม: การทำงานครั้งแรกในภูมิลำเนาเดิมหรือไม่นั้นมีความสัมพันธ์กับการทำงานในปัจจุบันในภูมิลำเนาเดิม (p-value = .004 ตารางที่ 5) โดยปัจจุบันมีผู้ที่ทำงานในภูมิลำเนาเดิมมากขึ้นกว่าในการทำงานครั้งแรกเหตุผล

หลักที่กลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมนั้นได้แก่เหตุผลเกี่ยวกับครอบครัว เหตุผลรองลงมาได้แก่ เหตุผลเกี่ยวกับงาน ส่วนเหตุผลอื่นๆ ได้แก่ เหตุผลเกี่ยวกับท้องถิ่นและภูมิลำเนา เช่น อยากทำประโยชน์ พัฒนาภูมิลำเนาของตนเอง ต้องการกระจายความรู้ท้องถิ่น เป็นต้น

ผู้ที่ปัจจุบันไม่ได้ทำงานในภูมิลำเนาเดิมตั้งใจกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมในอนาคตอันใกล้ร้อยละ 44.9 โดยมีเหตุ

ผลที่คล้ายกับเหตุผลของผู้ที่กลับหรือเคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม เหตุผลหลักที่ไม่กลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมมีร้อยละ 21.3 ของจำนวนคำตอบทั้งหมดระบุว่า “ภูมิลำเนาเดิมไม่มีงานที่ตรงกับสาขาวิชาที่ตนเรียนมา” และ “โอกาสที่จะได้งานทำในภูมิลำเนาเดิมมีน้อย” เหตุผลรองลงมาได้แก่ “โอกาสที่จะได้ศึกษาต่อในภูมิลำเนาเดิมมีน้อย” (ร้อยละ 18.4)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างบัณฑิตที่ทำงานครั้งแรกและทำงานปัจจุบันในภูมิลำเนาเดิมและการทดสอบความสัมพันธ์ด้วย McNemar's Test

ทำงานปัจจุบัน	ทำงานครั้งแรก ในภูมิลำเนาเดิม	ทำงานครั้งแรก ไม่ใช่ภูมิลำเนาเดิม	รวม	McNemar's Test
ในภูมิลำเนาเดิม	63 (14.4 %)	52 (11.9 %)	115 (26.3 %)	p-value = .004
ไม่ใช่ภูมิลำเนาเดิม	26 (5.9 %)	297 (67.8 %)	323 (73.7 %)	
รวม	89 (20.3 %)	349 (79.7 %)	438 (100 %)	

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างบัณฑิตที่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมจำแนกตามปัจจัยต่างๆ และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วย Fisher's Exact Test

ปัจจัย	การกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม		รวม	Fisher's Exact Test
	เคย	ไม่เคย		
ภูมิลำเนาเดิม				p-value = .010
- ภาคใต้	2 (9.5 %)	19 (90.5 %)	21 (100 %)	
- ภาคอื่นๆ	149 (36.2 %)	263 (63.8 %)	412 (100 %)	
การศึกษาต่อ				p-value = .007
- ไม่ได้ศึกษาต่อ	106 (39.8 %)	160 (60.2 %)	266 (100 %)	
- ศึกษาต่อ	45 (26.9 %)	122 (73.1 %)	167 (100 %)	
การได้งานทำหลังจบ				p-value = .021
- ไม่ได้ทำงาน	30 (48.4 %)	32 (51.6 %)	62 (100 %)	
- อื่นๆ	121 (32.6 %)	250 (67.4 %)	371 (100 %)	

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเคยทำงานในภูมิลำเนาเดิม

ปัจจัยที่มีผลต่อหรือมีความสัมพันธ์กับการเคยทำงานในภูมิลำเนาเดิมของบัณฑิต ได้แก่ เขตการศึกษา (การมีภูมิลำเนาในภาคใต้หรือไม่) (p-value = .010) การศึกษาต่อหรือไม่ได้

ศึกษาต่อในระดับสูงกว่าปริญญาตรี (p-value = .007) คณะแผนกเฉลี่ยสะสม (p-value = .018) การได้ทำงาน และ/หรือ เรียนต่อ หรือไม่ทำงานหลังจบการศึกษาระดับปริญญา (p-value = .021) ระยะเวลาที่ทำงานทำงานได้ทำงานครั้งแรก (p-value =

.007) และจำนวนครั้งของการเปลี่ยนงาน (p-value = .002) (ตารางที่ 6 และ 7) สมการที่ใช้คาดหมายโอกาสที่บัณฑิตโครง การฯ จะเคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม ($\hat{p}$) คือ

$$\hat{p} = \frac{e^L}{1 + e^L}$$

เมื่อ $L = 0.148 - 0.640X_1 - 1.839X_2 + 0.703X_3 - 0.608X_4 + 0.094X_5 + 0.363X_6$ (ตารางที่ 8) โดยที่

$X_1 = 1$ ถ้าเป็นเพศชาย

$X_1 = 0$ ถ้าเป็นเพศหญิง

$X_2 = 1$ ถ้ามีภูมิลำเนาเดิมในภาคใต้

$X_2 = 0$ ถ้ามีภูมิลำเนาเดิมในภาคอื่น ๆ

$X_3 = 1$ ถ้าไม่ได้ศึกษาต่อในระดับสูงกว่าปริญญาตรี

$X_3 = 0$ ถ้ากำลังศึกษาหรือศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา

X_4 ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (ระบบคะแนนเต็ม 4.00)

X_5 ระยะเวลาที่ทำงานทำ (เป็นเดือน) จนได้งานทำครั้งแรก

X_6 จำนวนครั้งที่เปลี่ยนงาน

ตารางที่ 7 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของปัจจัยต่างๆ ระหว่างตัวอย่างบัณฑิตที่เคยและไม่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมด้วย t-Test

ปัจจัย	การกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม		t-value	p-value
	เคย	ไม่เคย		
คะแนนเฉลี่ยสะสม				
- ค่าเฉลี่ย (SE)	2.765 (0.030)	2.854 (0.022)	-2.382	.018
- ขนาดตัวอย่าง	148	273		
ระยะเวลาที่ทำงาน				
- ค่าเฉลี่ย (SE)	4.191 (0.538)	2.628 (0.209)	2.711	.007
- ขนาดตัวอย่าง	144	274		
จำนวนการเปลี่ยนงาน				
- ค่าเฉลี่ย (SE)	1.37 (0.100)	0.98 (0.068)	3.086	.002
- ขนาดตัวอย่าง	145	261		

ตารางที่ 8 ตัวแปรอิสระในขั้นตอนสุดท้ายของการคัดเลือกแบบ Backward Likelihood Ratio Test ค่าสัมประสิทธิ์ สถิติ Wald ระดับชั้นความเสรี ค่า p-value และ $\exp(b_i)$ ของตัวแบบการถดถอยโลจิสติก

ตัวแปรอิสระ	b_i	S.E.	Wald	df	p-value	$\exp(b_i)$
ค่าคงที่	0.148	1.010	0.021	1	.884	1.159
X_1	-0.640	0.285	5.032	1	.025	0.527
X_2	-1.839	0.782	5.532	1	.019	0.159
X_3	0.703	0.252	7.751	1	.005	2.020
X_4	-0.608	0.328	3.431	1	.064	0.545
X_5	0.094	0.028	10.985	1	.001	1.098
X_6	0.363	0.102	12.789	1	≈ .000	1.438

การประเมินความเหมาะสมระหว่างตัวแบบกับข้อมูล สำหรับ Model Calibration นั้นสรุปได้ว่าตัวแบบที่ใช้มีความเหมาะสมกับข้อมูลเป็นอย่างดี ($p\text{-value} = .792$ ตารางที่ 9) สำหรับ Model Discrimination นั้นสรุปได้ว่าร้อยละ 70 ที่ตัวแบบนี้จะให้ค่าประมาณค่าความน่าจะเป็นที่สูงกว่าสำหรับผู้ที่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม ตัวแบบที่ได้ทำนายผู้ที่ไม่เคยกลับไป

ทำงานในภูมิลำเนาเดิมได้ถูกต้องถึง ร้อยละ 87.7 อย่างไรก็ตามตามตัวแบบทำนายผู้ที่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมได้ถูกต้องเพียงร้อยละ 33.8 เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วตัวแบบสามารถคาดหมายได้อย่างถูกต้องทั้งสองกลุ่มประมาณร้อยละ 69 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 9 จำนวนผู้ที่เคยและไม่เคยทำงานในภูมิลำเนาเดิมและการคาดหมายรวมทั้งการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าทั้งสอง
ด้วยวิธีการของ Hosmer and Lemeshow Test

กลุ่มที่	ไม่เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม		เคยกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม		รวม
	ค่าสังเกต	ค่าคาดหมาย	ค่าสังเกต	ค่าคาดหมาย	
1	32	33.579	6	4.421	38
2	34	30.697	4	7.303	38
3	30	28.920	8	9.080	38
4	23	27.063	15	10.937	38
5	25	25.456	13	12.544	38
6	25	24.095	13	13.905	38
7	22	22.333	16	15.667	38
8	21	20.543	17	17.457	38
9	19	18.598	19	19.402	38
10	13	12.704	22	22.296	35
สถิติไคสแควร์เท่ากับ 4.955 ที่ระดับชั้นความเสรี 8 ให้ค่า $p\text{-value} = .792$					377

ตารางที่ 10 ตารางจำแนกจำนวนผู้ที่เคยและไม่เคยทำงานในภูมิลำเนาเดิมและการคาดหมาย

ค่าที่สังเกตได้	การคาดหมาย		ร้อยละที่คาดหมายถูกต้อง
	ไม่เคย	เคย	
ไม่เคย	214	30	87.7
เคย	88	45	33.8
ร้อยละที่คาดหมายถูกต้องโดยรวม เท่ากับ 68.7			

7. ข้อเสนอแนะ

โครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทและโครงการนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตเมืองเป็นโครงการที่มีประโยชน์และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี นักศึกษาจากทั้งสองโครงการมีประสิทธิผลทางการเรียนสูง บัณฑิตจากโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบทมีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ มีสัดส่วนผู้ที่ทำงานและผู้ที่ศึกษาต่อในระดับที่น่าพอใจ นอกจากนี้บัณฑิตมีแนวโน้มที่จะกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิมสูงขึ้นด้วย ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือ

7.1 คุณสมบัติทั่วไปของนักศึกษาโครงการฯ ควรมีการตรวจสอบอย่างละเอียดในเรื่องของความยากจนจริง โดยพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย เช่นจำนวนบุตร การมีรายได้ที่ไม่แน่นอน รายได้ด้านอื่นๆ นอกจากเงินเดือนประจำและภาระหนี้สิน เป็นต้น

7.2 ควรกำหนดให้ผู้ที่มีสมัครมีคะแนนเฉลี่ยสะสมในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่า 2.50 โดยพิจารณาคุณสมบัติอื่นๆ ประกอบการคัดเลือกได้แก่ การทำกิจกรรมในโรงเรียน ความเป็นผู้นำ เป็นต้น

7.3 สมควรขยายพื้นที่ดำเนินการและเพิ่มจำนวนนักศึกษาที่รับ เช่น พื้นที่ห่างไกลความเจริญมากๆ หรืออำเภอเล็กๆ และกระจายไปทุกจังหวัด

7.4 ควรมีการพิจารณาการสอบข้อเขียนทางวิชาการและความซื่อตรงในการสัมภาษณ์ของอาจารย์แต่ละคนให้มีมาตรฐานเดียวกัน

7.5 สมควรให้มีการปรับอัตราเงินอุดหนุนด้านต่างๆ เป็นระยะๆ สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับทุนประเภททุนเต็มแต่เมื่อมีเหตุบังเอิญทำให้ประสบปัญหาทางการเงินในระหว่างที่ศึกษาควรพิจารณาให้ได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ

7.6 สมควรปรับปรุงเพิ่มเงินทุนค่าหนังสือและตำรา หรืออาจกำหนดเงินทุนค่าหนังสือและตำราของสายสังคมศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์ให้แตกต่างกัน

7.7 การจดทะเบียนในภาคฤดูร้อนในกรณีที่ทำเป็น สมควรได้รับการสนับสนุนตำราเรียนและค่าหอพัก รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ

7.8 ควรมีโครงการพัฒนานักศึกษาเป็นระยะๆ เช่น การเสริมความรู้หรือปรับพื้นฐานความรู้ การอบรมด้านคุณธรรม และ

จริยธรรม การสนับสนุนให้นักศึกษาทำงานพิเศษ การแนะแนวในการหางานทำโดยเฉพาะแหล่งงานในภูมิลำเนาเดิม

7.9 สมควรให้มีการติดตามดูพฤติกรรมในการใช้เงินทุน ความประพฤติ รวมทั้งการมีผลการประเมินผลการเรียนนักศึกษาโครงการฯ การติดตามผลบัณฑิตของโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง

7.10 ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ทั้งในขั้นตอนการรับสมัครนักศึกษาและระหว่างที่นักศึกษาศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ของสมาคมศิษย์เก่าของโครงการฯ ด้วย

7.11 ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่โครงการฯ

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยสถาบัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีงบประมาณ 2545

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2 ทศวรรษข้างเฝือกในทัศนะของ ดร. ชาญ วิ ทย์ เกษ ทร ศิ ริ , http://www.geocities.com/sutthi_ie/news.htm (พฤษภาคม 2545), 2544.
- [2] สุภัฏญา สวัสดิเวทิน, การประเมินโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 71 น., 2532.
- [3] สุภัฏญา สวัสดิเวทินและนิภา พุทธสุวรรณ, การติดตามผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2528-2531, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 67 น., 2536.
- [4] Thompson, S.K., Sampling., John Wiley & Sons, Inc., New York, 343 p, 1992.
- [5] SPSS, Inc., SPSS Regression Models 10.0., SPSS, Inc., Chicago, 135 p, 1999.
- [6] Hanley, J.A., and McNeil, B.J., The Meaning and Use of the Area Under a Receiver Operating Characteristic (ROC) Curve., Radiology., pp. 29-36, In SPSS, Inc.,SPSS Regression Models 10.0., SPSS, Inc., Chicago, 1999.